

Borgerresumé af forslag til den danske CAP-plan 2023-27

Indledning

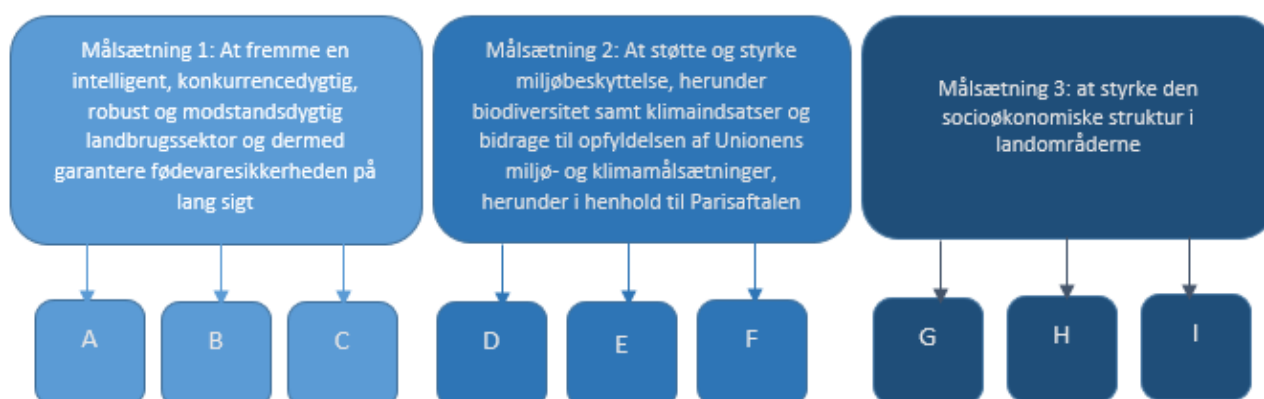
Med de nye rammer for den fælles landbrugspolitik (CAP) i EU for perioden 2023-27 skal hvert medlemsland for første gang udarbejde en samlet plan for, hvordan de krav og muligheder, der er til rådighed i denne EU-politik, skal anvendes. Det betyder, at der udarbejdes en samlet CAP-plan, der skal vise, hvorledes Danmark vil udmønte midlerne, herunder hvordan de overordnede fælles målsætninger for alle EU-lande vil blive adresseret i Danmark, givet det udgangspunkt og de behov, der er identificeret. Det overordnede mål med den fælles landbrugspolitik er at fremme en bæredygtig udvikling af landbruget, fødevarereproduktionen og landdistrikterne. Dette skal ske ved at fremme og styrke udviklingen af en robust og mangfoldig sektor; miljøbeskyttelse og klimatiltag samt den socioøkonomiske struktur i landdistrikterne.

CAP-planen skal sendes til EU-Kommissionen senest den 31. december 2021, hvorefter EU-Kommissionen skal godkende den, før den kan iværksættes. Indsatserne i CAP-planen iværksættes fra den 1. januar 2023. Senere ændringer af CAP-planen skal ligeledes godkendes af EU-Kommissionen.

Implementeringen af EU's landbrugspolitik i Danmark sker i tæt samspil med en række nationale strategier og initiativer. CAP-planen udmøntes derfor også med blik for, at mange indsatsområder bliver prioriteret og løftet uden for EU's landbrugspolitik gennem national lovgivning, finansiering og andre initiativer. CAP-planen skal også ses i sammenhæng med landdistriktsprogrammet for 2014-22. Særligt landdistriktsprogrammet i 2022 skal ses om en forløber til den nye periode.

EU's målsætninger

Indsatserne i CAP-planen skal understøtte en række målsætninger, som er fastsat i EU-reglerne om den fælles landbrugspolitik, jf. figuren herunder:

De ni specifikke målsætninger er

- a) at støtte en bæredygtig landbrugsindkomst og modstandsdygtighed med henblik på at øge fødevarer sikkerheden og landbrugsmæssig diversificering såvel som økonomisk bæredygtig landbrugsproduktion i hele Unionen
- b) at øge landbrugets konkurrenceevne og styrke markedsorienteringen både på kort og lang sigt, herunder større fokus på forskning, teknologi og digitalisering
- c) at forbedre landbrugernes position i værdikæden
- d) at bidrage til modvirkning af og tilpasning til klimaændringer, herunder ved at reducere drivhusgasudledninger og øge kulstofbinding samt fremme bæredygtig energi
- e) at fremme bæredygtig udvikling og effektiv forvaltning af naturressourcerne såsom vand, jord og luft, herunder ved at reducere afhængigheden af kemikalier
- f) at bidrage til at standse og vende tab af biodiversitet, forbedre økosystemtjenesterne og bevare levesteder og landskaber
- g) At tiltrække og fastholde unge landbrugere og andre nye landbrugere og fremme bæredygtig virksomhedsudvikling i landdistrikterne
- h) at fremme beskæftigelse, vækst, kønsligestilling, herunder kvinders deltagelse i landbrug, social inklusion og lokal udvikling i landdistrikterne, herunder cirkulær bioøkonomi og bæredygtigt skovbrug
- i) at forbedre det europæiske landbrugs reaktion på samfundets krav til fødevarer og sundhed, herunder kravene til høj kvalitet, sikre og nærende fødevarer, der er produceret på bæredygtig vis, reduktion af madspild samt forbedring af dyrevelfærd og bekæmpelse af antimikrobielle resistenser.

Identifikation af behov og udformning af strategien (CAP-planens kapitel 1 og 2)

Med udgangspunkt i de ni specifikke målsætninger har Landbrugsstyrelsen udarbejdet en SWOT-analyse, der kortlægger styrker, svagheder, trusler og muligheder i det danske landbrugserhverv og landdistrikter. På den baggrund er der identificeret 43 behov for den danske landbrugssektor.

Behovene er blevet vurderet og prioriteret i forhold til deres relevans for områderne: økonomi, miljø og klima samt landdistriktsudvikling. Der er også taget hensyn til, hvorvidt adressering af et behov bidrager til understøttelse af flere specifikke målsætninger, samt om adressering af behovet bidrager til opfyldelse af relevante målsætninger i EU-strategier såsom Green Deal, EU's Biodiversitetsstrategi og EU's klimamålsætninger samt EU-direktiver inden for natur, klima og miljø eller nationale handlingsplaner inden for natur, miljø, klima og landdistriktsudvikling.

På den baggrund er behovene blevet placeret i fire overordnede kategorier efter relevans:

1. Meget høj relevans.
2. Høj relevans.
3. Medium relevans.
4. Lav relevans.

En høj prioritering betyder ikke nødvendigvis en tilsvarende høj tildeling af midler. Et behov kan f.eks. godt have høj relevans, uden at det har store omkostninger at adressere det. Det kan også være, at behovet dækkes via nationale indsatser uden for EU's landbrugspolitik.

CAP-planens sammenhængskraft: Den grønne arkitektur og konditionalitet (CAP-planens kapitel 3)

Den danske CAP-plan er tilrettelagt med henblik på at opnå et øget ambitionsniveau for miljø- og klimarelaterede mål i forhold til tidligere indsats. I kapitel tre er den grønne arkitektur beskrevet og herunder også fastlæggelsen af konditionalitetskrav, der afløser de nuværende grønne krav og krydsoverensstemmelse. Konditionalitet er de grundlæggende krav, som en landbruger skal opfylde for ikke at blive trukket i den landbrugsstøtte, der relaterer sig til arealerne og dyr. I kravene fastlægges en række regler på natur-, miljø-, dyrevelfærds- og dyresundhedsområdet og som noget nyt arbejdsmarkedsområdet, hvis overholdelse dermed kædes sammen med landbrugsstøtten. Derudover kan der være nationale sanktioner ved overtrædelse af reglerne, og medlemsstaten skal også fastlægge regler om forskellige normer for god landbrugs- og miljømæssig stand.

For at opnå en god samlet løsning og incitamentsstruktur i forhold til biodiversitet, miljø og klima er de fastlagte konditionalitetskrav og støtteordninger i CAP-planen tænkt sammen.

Udviklingen af støtteordninger, der indgår i den danske CAP-plan, er sket med et helhedsorienteret blik for, hvordan ordninger i samspil med hinanden kan skabe grønne effekter. CAP-planens grønne arkitektur er et udtryk for den grønne sammenhængskraft, der med de udvalgte støtteordninger etableres på tværs af de ni specifikke målsætninger.

Et eksempel er indførelsen af bruttoarealmodellen, som betyder, at der bliver bedre mulighed for, at støtteberettigede hektarer kan indeholde elementer som f.eks. småbiotoper, så længe det sikres, at arealet hovedsageligt anvendes til landbrugsformål. Det betyder, at der via basisindkomststøtten (tidligere Grundbetalingen), som skal understøtte en bæredygtig indkomst hos landbrugerne, også kan opnås biodiversitetseffekter og sekundært klima- og miljøeffekter, der sikrer sammenhæng på tværs af EU's målsætninger. Hertil kommer, at indsatsen for bedre biodiversitet yderligere styrkes gennem den nye støtteordning eco-scheme for biodiversitet og et konditionalitetskrav om ikke-produktive elementer på omdriftsarealer (GLM 8).

CAP-planen bidrager til implementeringen af en række nationale handlingsplaner med etablerede langsigtede nationale mål, for eksempel Danmarks skovprogram og Natur- og biodiversitetspakken. CAP-planen sikrer dermed en indbyrdes sammenhæng mellem de planlagte indsatser, samtidig med at den understøtter nationale strategier og politikker på det grønne område.

Definitioner og minimumskrav (CAP-planens kapitel 4)

Med CAP-planen fastlægges en række definitioner og minimumskrav, der skal være opfyldt for at modtage direkte støtte via støtteordninger beskrevet i CAP-planen. Der er fastsat bestemmelser om:

- Landbrugsaktivitet
- Landbrugsareal
- Støtteberettigede hektar
- Aktiv landbruger
- Ung landbruger
- Mindstestørrelse for støtteberettigede arealer på en bedrift for at være berettiget til afkoblet støtte

Som noget nyt i forhold til tidligere reformperioder indføres bruttoarealmodellen på støtteberettigede arealer under den direkte støtte, så det nu bliver tilladt at have op til 20 pct. områder, hvor der ikke foretages landbrugsaktiviteter. Det betyder, at der inden for disse områder kan forekomme småbiotoper bestående af

f.eks. opvækst af træer og buske, vildt- og bivenlige tiltag og våde områder, uden at det er i strid med kravet om landbrugsaktivitet på de støtteberettigede hektarer.

Betalingsrettighederne afskaffes fra den 1. januar 2023. Det vil medføre en omfordeling af støtten, fordi nogle landbrugere i dag modtager mere i støtte end andre per hektar. Der vil primært være en omfordeling fra kvægsektoren og sektoren for kartoffelstivelse til andre sektorer, men også en omfordeling fra store landbrug til mindre landbrug. Konsekvenserne ved afskaffelse af betalingsrettighederne afbødes gennem flere ordninger, der sigter på målsætninger inden for blandt andet dyrevelfærd, miljø og klima. Ordningerne omfatter slagtepræmie, eco-scheme for miljø- og klimavenligt græs samt eco-scheme for planteproduktion. Alle bedrifter har mulighed for at søge under disse ordninger, hvorved støttetabet som følge af afskaffelse af betalingsrettigheder kan afbødes.

Støtteordningerne (CAP-planens kapitel 5)

CAP-planen rummer støtteordninger fordelt på hhv. den direkte støtte (søjle I), markedsordninger (søjle I) og støtteordninger til landdistriktsudvikling (søjle II). Det bemærkes, at beløbene i tabellen nedenfor er de afsatte rammer til hver enkelt ordning, mens der i CAP-planen tages udgangspunkt i, hvornår udbetalinger under de enkelte ordninger forventes.

Ordning	2023	2024	2025	2026	2027
Søjle 1	Afsatte rammer (mio. kr.)				
Basisindkomststøtte	4.857	4.749	4.635	4.278	4.842
Slagtepræmie	245	245	245	245	245
Eco-scheme økologisk arealtilskud	108	216	330	385	374
Eco-scheme miljø- og klimavenligt græs	297	297	297	297	149
Eco-scheme ekstensivering med slæt	114	114	114	114	114
Eco-scheme planteproduktion	96	96	96	96	96
Eco-scheme biodiversitet	117	117	117	117	117
Eco-scheme målrettet regulering	-	-	-	302	489
Markedsordninger					
Bier	4	4	4	4	4
Frugt og grønt	57	57	57	57	57
Søjle 2					
N2000 Pleje af græs og naturarealer	186	265	217	117	196
N2000 Biodiversitetsskov	25	25	25	25	25
Ø-støtte	20	20	20	20	20
Minivådområder	-	132	132	132	132
Privat skovrejsning	70	70	70	70	70
Kvælstofvådområder	188	188	188	188	188
Fosforvådområder	-	14	13	13	13
Lavbundsprojekter	337	337	352	911	911
Fysiske vandløbsindsatser	-	18	18	18	18

Grøn bioraffinering (etableringsprojekter)	-	45	100	100	-
N2000 Rydning/hegning	-	25	25	25	25
Unge landbrugere	193	193	193	193	193
LAG	93	93	93	93	93

*Finansiering af engangskompensation indgår under de enkelte vådområdeordninger.

Otte støtteordninger under den direkte støtte, heraf seks eco-schemes

- Basisindkomststøtten har til formål at understøtte, at det danske landbrugserhverv, generelt set, fortsat kan generere en indkomst på niveau med andre erhverv. Formålet er at sikre et ligeværdigt økonomisk incitament for fødevareproduktion i Danmark.

Støtten gives som en betaling pr. ha til alle landbrugere, der opfylder de grundlæggende kriterier for støtteberettigelse.

- Slagtepræmieordningen har til formål at sikre en højere dyrevelfærd gennem færre aflivninger af spædkalve og færre lange transporter. Gennem opfedning af dyr hos danske landbrugere fastholdes arbejdspladser i Danmark og rentabiliteten i sektoren kan opretholdes.

Støtten gives i form af en slagtepræmie for kvier, tyre og stude. Der udbetales et fast beløb pr. dyr til producenter af støtteberettigede dyr.

- Eco-scheme for økologisk arealstøtte har som primært formål at øge det økologiske areal for at opnå fordele blandt andet for klima, miljø og biodiversitet gennem omlægning til og opretholdelse af økologisk jordbrugsproduktion. Ordningen skal bidrage til at opretholde den økologiske drift af de ca. 300.000 ha, der allerede drives økologisk i Danmark (2020-tal).

Støtten kan gives pr. ha for ét-årige forpligtelser til økologiske landbrugere.

- Eco-scheme for miljø- og klimavenligt græs har til formål at opnå en højere effekt på miljø og klima på græsarealer gennem en forlængelse af omdriftstiden på landbrugsarealerne. Ordningen vil bidrage med kulstofopbygning i jorden, mens græsarealet mindsker kvælstofudvaskningen i sammenligning med andre afgrøder. Hertil kommer, at der opnås øget biodiversitet i jordbundsfaunaen.

Støtten kan gives pr. ha for ét-årige forpligtelser til landbrugere, der har arealer udlagt med hovedafgrøden omdriftsgræs eller permanent græs.

- Eco-scheme for ekstensivering med slæt har til formål at nedsætte drivhusgas- og kvælstofudledningerne fra landbrugsfladen gennem en ekstensiv drift af kulstofrige landbrugsjorder på ét-årig basis. Samtidig er formålet i et længere perspektiv at understøtte klimamålsætningen ved at bidrage til en gradvis udpining af næringsstofindholdet i jorden, særligt i forhold til fosfor og metan, som en forberedende indsats til senere permanent udtagning med vandstandshævning.

Støtten kan gives pr. ha for ét-årige forpligtelser til landbrugere, der har omdriftsarealer inden for udpegningsgrundlaget, der bygger på kort over jorder med minimum seks pct. organisk kulstofindhold samt kort over udbredelse af ådale.

- Eco-scheme for planteproduktion har til formål at understøtte den plantebaserede dagsorden. Ordningen skal således bruges til at understøtte en mere varieret planteproduktion i 2023-27, der medfører et større fokus på planter, der kan indgå i human konsum, og et mindre fokus på

foderafgrøder. Eco-schemet fastlægges i sammenhæng med GLM 7 om afgrøderotation for alle afgrøder eller om afgrødediversificering.

Støtten kan gives pr. ha for ét-årige forpligtelser til landbrugere, der anvender øget afgrødediversificering som er målrettet afgrøder fra afgrødegrupperne: frugt og bær, grøntsager, oliefrø og bælgssæd (med undtagelse af vinter- og vårraps), rodfrugter, hør og hamp samt kartofler.

- Eco-scheme for biodiversitet har til formål at øge omfanget af brakarealet og arealer med småbiotoper på især omdriftsarealerne. Ordningen vil have en positiv effekt i forhold til biodiversitet, miljø og klima. Det skyldes, at hverken brak eller småbiotoper må anvendes til produktion og således ikke må dyrkes, gødskes eller sprøjtes i den periode, de som minimum er forpligtet til at være udlagt i. Ordningen understøtter forpligtelser under fugle- og habitatdirektiverne, nitratdirektivet og vandrammedirektivet og på sigt klimaforpligtelserne, da ordningen er udformet, så der er incitament til at blive i ordningen flere år i træk.

Støtten kan gives pr. ha på alle støtteberettigede arealer. Ordningen bygger ovenpå basiskrav om udlægning af mindst fire pct. ikke-produktive elementer under GLM 8. Hvis landbruger forpligter sig under dette eco-scheme til at udlægge mindst syv pct. ikke-produktive elementer på omdriftsarealer, vil de fire procent kunne opnå støtte. Alternativt skal der udlægges fire procent for at opfylde GLM 8. Hver enkelt ikke-produktive element, der søges til under ordningen skal udgøre mindst 0,5 ha.

- Eco-scheme for målrettet regulering har til formål at reducere kvælstofudvaskningen fra mark til kyst ved udlægning af efterafgrøder eller alternativer hertil. Indsatsen bidrager til implementering af vandrammedirektivet i Danmark.

Støtten kan gives pr. ha for ét-årige forpligtelser til landbrugere med bedrifter på mere end 10 ha efterafgrødegrundareal. Arealet skal være et landbrugsareal, der ligger i et af de af forvaltningsmyndighedens udpegede kystvandoplande, hvor der skal udlægges kvælstofreducerende virkemidler med henblik på at opfylde indsatsbehov i vandområdeplanerne.

To markedsordninger

- Producentorganisationer for frugt og grønt har til formål at understøtte samarbejde mellem producenter i sektoren. Det sker gennem støtte til tiltag, der sigter mod at samle udbuddet af produkter, sikre afsætning af medlemmernes produkter, understøtte positive miljø- og klimatiltag i produktionen mv.

Støtten gives for at anerkendte producentorganisationer i frugt- og grøntsektoren kan gennemføre flerårige driftsprogrammer.

- Biavlsprodukter har til formål at forbedre de generelle betingelser for produktion og afsætning af biavlsprodukter. Der kan gives støtte til flerårige projekter inden for udvalgte områder, f.eks. rådgivningstjenester, investeringer, programmer for forskning, salg fremstød og markedsføring samt forbedring af produktkvaliteten.

Støtten kan gives til alle med et CVR- eller CPR-nummer.

14 støtteordninger under landdistriktsudvikling

- N2000 pleje af græs- og naturarealer har til formål at beskytte og forbedre biotopforholdene og biodiversiteten primært på lysåbne natur- og landbrugsarealer, der på forhånd er udpeget som egnede til pleje under ordningen. Denne indsats medvirker til implementering af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne (Natura 2000-direktiverne).

Under ordningen gives støtte til aktiviteter vedrørende pleje af græs- og naturarealer, herunder græsning og slæt. Støtten gives for femårige forpligtelser til landbrugere og andre, der ejer eller forpagter arealer, som er udpeget under ordningen.

- Engangskompensation er en ny ordning, der har til formål at yde kompensation til jordejere, der frivilligt har inkluderet deres jord i et projekt under projektordninger for kvælstof- og fosforvådområder, lavbundsprojekter eller fysiske vandløbsindsatser på landbrugsjorder, der etableres af den lokale kommune eller Naturstyrelsen. Engangskompensation gives til de landbrugere, der har valgt at beholde deres jord, for senere at søge om engangskompensation.

Støtten gives som et engangsbeløb til landbrugere og andre ejere af arealer, der er støtteberettiget under ordningen. Det er en forudsætning, at der er tinglyst en servitut på arealet om permanent ekstensivering. Engangskompensation erstatter de 20-årige fastholdelsestilsagn, der i tidligere reformperioder er givet som kompensation for jord, der udtages permanent.

Det bemærkes, at i tabellen ovenfor er midler til engangskompensation medregnet under de ordninger, hvor engangskompensation tilbydes. I CAP-planen er engangskompensation imidlertid en selvstændig ordning, da der skal søges særskilt til ordningen og der gælder andre forordningsmæssige krav, støttebetingelser mv. end til projektordningerne.

- N2000 biodiversitetsskov har som primært formål at fremme eller bevare biodiversiteten på privatejede skovarealer med naturmæssigt værdifuld skov. Ordningen skal bidrage til at sikre Natura 2000-skovnaturtyperne og stabile levesteder for truede arter, der er tilknyttet skov. Med ordningen fremmes skovejernes incitament til at fastholde og forøge andelen af (store) træer til naturligt henfald, samtidig med at skovdriften kan fortsætte. Hensigten er at sikre og øge mængden af dødt véd for at skabe levesteder for den artsrige flora og fauna, der er tilknyttet døende og dødt véd.

Under ordningen gives støtte til bevaring af store træer til naturligt henfald samt til ekstensiv skovdrift. Støtten kan gives til private skovejere og kommuner. Til kommuner gives kun støtte til Natura 2000-områder.

- Ø-støtte har til formål at opretholde landbrugsdriften ved at yde kompensation til bedrifter, der har arealer på en række udvalgte ikke-brofaste øer, hvilket leder til øgede omkostninger for driften af de pågældende arealer. Ordningen bidrager til at sikre, at landbrugsproduktion fortsat kan være rentabel på øerne og understøtter opretholdelse af levevilkår og produktion.

Under ordningen gives støtte til landbrugsarealer på ikke-brofaste øer, der er omfattet ordningen. Øer omfattet af ordningen er de samme, som under den tidligere ordning.

- Minivådområder har til formål at forbedre vandmiljøet ved at nedbringe tilførslen af kvælstof. Som en sekundær effekt reducerer minivådområderne også fosforudledningen til vandmiljøet.

Under ordningen gives støtte til etablering af minivådområder. Støtten kan gives til ansøgere med arealer, der er egnede til et minivådområde.

- Privat skovrejsning har til formål at etablere nye skove, der bidrager til en bæredygtig udvikling, blandt andet gennem fremme af forstlige produkter og økosystemtjenester. Ordningen medfører varige bindinger på anvendelsen af projektarealer og er rettet mod ejere af landbrugsjorder, hvor der ønskes etableret nye skove. Der kan som udgangspunkt ydes støtte til privat og kommunal skovrejsning på landbrugsjorder og på arealer, der tidligere har været anvendt til råstofindvinding af sand, grus og lignende (ikke tørvegravning).

Under ordningen gives støtte til anlæg og pleje af skov samt kulturhegn til værn mod vildt. Der kan desuden gives støtte til at etablere løvtræ- eller nåletræsbevoksninger og skovbryn. Arealer med naturlig tilgroning kan modtage støtte til hegn. Støtten kan gives til private ejere af landbrugsarealer og kommuner.

- Kvælstofvådområder har til formål at forbedre vandmiljøet ved at nedbringe tilførslen af kvælstof. Et kvælstofvådområdeprojekt gennemføres ved, at de naturlige hydrologiske forhold inden for projektarealet genskabes i videst muligt omfang. Det kan ske ved f.eks. at lukke dræn og grøfter eller ved at omlægge og hæve vandløbsbunden i vandløb, der løber gennem projektområdet. Herved ændres vandstandsforholdene i området gennem f.eks. overrisling af arealerne med næringsholdigt drænvand, permanent sødannelse eller periodevise oversvømmelser med næringsholdigt vandløbsvand.

Under ordningen gives støtten til forundersøgelser og etableringer af kvælstofvådområder. Støtten kan gives til kommuner og Naturstyrelsen.

- Fosforvådområder har til formål at forbedre vandmiljøet gennem en nedbringelse af tilførslen af fosfor. Et fosforvådområde tilbageholder den partikelbundne fosfor, der føres med vandløb, så det ikke udledes til søer. Fosforvådområdet etableres ved at genoprette og omlægge vandløb, så der igen kommer et mere naturligt samspil mellem vandløbet og ådalen. Herved sikres oversvømmelse af arealerne langs vandløb ved store vandføringer, så det partikelbundne fosfor kan bundfældes og tilbageholdes på de vandløbsnære arealer.

Under ordningen gives støtte til forundersøgelser og etableringer af fosforvådområder. Støtten kan gives til kommuner.

- Lavbundsprojekter har til formål at nedbringe udledning af drivhusgasser fra landbrugsarealer. Et lavbundsprojekt gennemføres ved, at de naturlige hydrologiske forhold inden for projektarealet genskabes i videst muligt omfang. Det kan ske ved f.eks. at lukke dræn og grøfter, eller ved at omlægge og hæve vandløbsbunden i vandløb, der løber gennem projektområdet. Herved ændres vandstandsforholdene i området gennem f.eks. overrisling af arealerne med næringsholdigt drænvand, permanent sødannelse eller periodevise oversvømmelser med næringsholdigt vandløbsvand, hvorved kulstofnedbrydningen i jorderne reduceres eller ophører. Klimaeffekten afhænger blandt andet af den tidligere arealanvendelse, arealernes indhold af organisk kulstof og vandstandsforholdene før og efter projektets gennemførelse.

Under ordningen gives støtte til forundersøgelser og etableringer af lavbundsprojekter. Støtten kan gives til kommuner og Naturstyrelsen.

- Fysiske vandløbsindsatser på landbrugsjorder er en ny ordning, der har til formål at forbedre miljøtilstanden i vandløb ved restaurering af ådale og etablering af miniådale. Indsatserne omfatter genskabelse af de naturlige hydrologiske forhold, blandt andet ved lukning af dræn og grøfter og genskabelse af naturlige vandløbsforløb eller ved at omlægge og hæve vandløbsbunden i vandløb. Det forventes, at der vil være en positiv synergi i forhold til klimatilpasning, og at ordningen kan bidrage til reduktion af udledning af næringsstoffer. Endvidere er der positive effekter til biodiversitet, da indsatserne forbedrer natur- og miljøtilstanden i og ved vandløb og øger sammenhængen mellem naturområder (spredningskorridorer).

Under ordningen gives støtte til forundersøgelser og etableringer af fysiske vandløbsindsatser på landbrugsjorder. Støtten kan gives til kommuner.

- Grøn bioraffinering har til formål at understøtte udbredelsen af bioraffineringsanlæg, hvor protein kan udvindes fra bl.a. græs. Ordningen bidrager dermed til at reducere miljø- og klimapåvirkningen fra importen af sojaproteiner fra udlandet og lokal produktion af grønne proteiner. Dermed kan den være

en vigtig brik i en bæredygtig grøn omstilling af dansk landbrug. Teknologien vil være relevant for landmænd, herunder især økologer. Ordningen vil desuden bidrage med en økonomisk værdiskabelse i dansk landbrug og en understøttelse af teknologiudviklingen i landbruget og dets følgerhverv med udbygning af mulighederne for at udvinde proteiner.

Ordningen giver støtte til investeringer i teknologier til bioraffinering, der kan udvinde proteiner. Teknologierne kan både anlægges på og uden for jordbrugsbedrifterne. Støtten kan gives til CVR-registrerede virksomheder som landbrugere, fodervirksomheder, biogasselskaber, offentlige landbrugsvirksomheder og sammenslutninger af disse.

- N2000 rydning/hegning har til formål at beskytte og forbedre naturforholdene og forholdene for arter ved, at der skabes flere lysåbne og ekstensivt drevne arealer efter etablering af projektet. Miljøeffekternes potentiale kommer i vedligeholdelsen af de omfattede arealer ved eksempelvis afgræsning. Ordningen er målrettet arealer i særlige udpegede Natura 2000-områder, på overdrev, i nationalparker og evt. andre relevante arealer. Med ordningen kan de arealer, som er tilgroede eller mangler hegn og andre nødvendige faciliteter, klargøres til afgræsning. Der er også mulighed for at binde små arealer sammen til større enheder, så der skabes et bedre udgangspunkt for den efterfølgende drift.

Ordningen giver støtte til rydning af tilgroede arealer og/eller forberedelse til afgræsning med eksempelvis hegning i udpegede arealer. Støtten kan gives til både private og offentlige lodsejere.

- Unge landbrugere har til formål at styrke de unge landbrugeres mulighed for en succesfuld etablering ved at styrke den unge landbrugers egenkapital. Støtten kan dermed bidrage til at sikre en robust økonomi med en forhøjet egenkapital på tværs af driftsgrenene i erhvervet.

Ordningen støtter etablering af landbrugs- eller gartnerivirksomhed på hel- eller deltidsniveau i form af engangsudbetaling. Støtten kan gives til landbrugere, der ikke er over 40 år på ansøgningstidspunktet. Der stilles endvidere krav om, at unge landbrugere blandt andet skal have en relevant uddannelse og have et betydeligt ejerskab til bedriften.

- Lokale aktionsgrupper (LAG) har til formål at styrke den socioøkonomiske struktur og udvikling i landdistrikterne, både hvad angår erhvervsudvikling, rammevilkår, bæredygtig udvikling og grøn omstilling gennem LEADER-tilgangen. Gennem ordningen understøttes en afbalanceret territorial udvikling af landdistrikternes økonomi og levevilkår, inklusiv etablering af arbejdspladser og fastholdelse af beskæftigelsen i andre erhverv end landbruget.

Støtten kan gives til indsatser vedrørende mobilisering af lokale aktører, drift af en lokal aktionsgruppe (LAG) og gennemførelse af operationer (projektstøtte). Støtten kan gives til enhver fysisk eller juridisk person eller grupper af fysiske eller juridiske personer, f.eks. foreninger, enkeltpersoner, små mikrovirksomheder, organisationer, almennyttige sammenslutninger og offentlige myndigheder.

Finansiering (CAP-planens kapitel 1, 5 og 6)

CAP-planens indsatser finansieres af hhv. Den Europæiske Garantifond for Landbruget (EGFL) og Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL). Den danske tildeling fra EGFL til direkte betalinger er årligt på 6,425 mia. kr. i perioden 2023-27. Dertil kommer særskilt tildeling til markedsordningen for producentorganisationer i frugt- og grøntsektoren på årligt 57 mio. kr. og til markedsordningen for biavlprodukter på årligt 2 mio. kr., der suppleres af en tilsvarende national finansiering til biavl. CAP-planens øvrige indsatser i søjle I finansieres 100 pct. af EGFL. Den danske tildeling fra ELFUL er årligt på 566 mio. kr. i perioden 2023-27. Midlerne herfra suppleres af en national medfinansiering på omkring 160 mio. kr. pr. år (i alt ca. 800 mio. kr. i hele perioden).

Der vil i perioden 2023-26 årligt overføres 9,2 pct. af budgettet under EGFL til ELFUL (fleksmidlerne). Beløbene vil være til rådighed som del af budgettet til ELFUL det følgende år fra 2024-27. Heraf er 3 pct. af midlerne målrettet indsatsen for generationsskifte og unge landbrugere.

Med CAP-plan forordningen stilles krav om, at 25 pct. af midlerne under direkte betalinger (søjle I) anvendes til eco-schemes, mens mindst 35 pct. af EU-midlerne i søjle II (støtteordninger til landdistriktsudvikling), skal anvendes til miljø, klima og biodiversitetsformål, dyrevelfærd samt landbrug i ugunstigt stillede områder over perioden 2023-27.

Den konkrete udmøntning af landbrugsmidlerne fremgår af kapitel 6 i CAP-planen og i beskrivelsen af de enkelte støtteordninger i kapitel 5.

Kontrol- og sanktionssystemet (CAP-planens kapitel 7)

Med implementering af CAP-planen indføres et kontrol- og sanktionssystem, der i stor udstrækning bygger videre på det eksisterende system. Medlemsstaterne skal etablere en model for kontrol og sanktioner, der skal sikre en effektiv beskyttelse af Unionens finansielle interesser og en målretning af kontrollen mod områder, hvor risikoen for fejl er størst.

I overensstemmelse med EU-Kommissionens krav etableres der et integreret kontrol- og forvaltningssystem til de areal- og dyrebaserede ordninger. Kontrollen består af en administrativ kontrol, som suppleres af en kontrol på stedet. Kontrollen på stedet skal gøre brug af nyeste teknologi som satellitbaseret kontrol. På områder, hvor det ikke er muligt at anvende satellitbaseret kontrol, gennemføres den supplerende kontrol typisk gennem en stikprøvebaseret kontrol på stedet (fysisk kontrolbesøg).

For den stikprøvebaserede kontrol af de arealbaserede ordninger fastholdes det nuværende kontroltryk på 5 pct. (2 pct. udtages som tilfældig stikprøve, og 3 pct. udtages som risikobaseret stikprøve). For de projektbaserede ordninger lægges der op til et kontroltryk på 25 pct. (10 pct. udtages som en tilfældig stikprøve, og 15 pct. udtages som en risikobaseret stikprøve). For de sager, hvor der ikke gennemføres kontrol på stedet, lægges der op til, at der skal anvendes ny teknologi (kundeapp, ortofoto, mv.) til at dokumentere projekternes gennemførelse. Hertil kommer, at kontrolprocenten for den efterfølgende kontrol sættes til 2 pct.

Modernisering og forenkling (CAP-planens kapitel 8)

Danmark har et velfungerende organisatorisk set-up af et system af aktører og institutioner, der medvirker til at fremme videndeling og innovation i landbruget. Herunder har vi i Danmark et velfungerende rådgivningssystem, der er organiseret og finansieret af landbrugserhvervet.

I forhold til digitalisering vurderes dansk landbrug som værende godt til at anvende ny teknologi, herunder særligt i forhold til præcisionslandbrug. Generelt set er der stort fokus på at udvikle nye teknologier, der tager sigte på at forbedre bedriftens økonomi og/eller miljøpåvirkning. Det vil også kunne bidrage positivt til effektiviteten af de planlagte ordninger i CAP-planen.

Det eksisterende rådgivningssystem vurderes effektivt i henhold til at løfte på EU's tværgående målsætning om videndeling, innovation og digitalisering. Derfor er der i CAP-planen ikke planlagt indsats specifik målrettet videndeling og innovation eller bedriftsrådgivning.

Implementeringen af den strategiske CAP-plan vil dog som det tidligere landdistriktsprogram fortsat understøtte videndeling og innovation. Derudover forventes særskilte indsats til biavl. Endelig bemærkes, at Danmark allerede har veletablerede nationale støttestrukturer med henblik på støtte til innovationsprojekter i landbruget. Eksempelvis via GUDP, Innovationsfonden og landbrugets fonde.

Indsatsen for at forenkle forvaltningen af CAP'en har været i gang i en årrække og fortsættes i reformperioden 2023-27. Der er iværksat indsats, der skal gøre ansøgningsprocesser hurtigere og enklere både for støttemodtagerne og for forvaltningsmyndigheden. Indsatserne omfatter:

- Forenkling i design og opsætning af de enkelte støtteordninger, herunder i forhold til sagsbehandling, udbetaling og kontrol.
- Automatisering og digitalisering af støtteordninger, hvor det er muligt.
- Forbedring af forvaltningsmyndighedens informationsaktiviteter, kommunikation og vejledning over for ansøgerne.
- Tidlig inddragelse af potentielle ansøgere i forbindelse med udvikling og opsætning af støtteordninger med henblik på at sikre praksisnære og enkle løsninger.

Øvrige forhold

Miljøvurdering og forhåndsevaluering

Der er foretaget en miljøvurdering i henhold til miljøvurderingslovens bestemmelser, der belyser CAP-planens sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet. Dette er et forordningskrav. Den udarbejdede miljøvurdering sendes i offentlig høring sammen med forslaget til CAP-planen.

Der bliver også gennemført en forhåndsevaluering (ex ante evaluering) af den strategiske plan med henblik på at sikre kvaliteten af planen.

SWOT-analyse

Det er et forordningskrav, at der skal udarbejdes en SWOT-analyse. I marts 2019 lå den første udgave af den danske SWOT-analyse klar. I og med at den kommende landbrugsreform efterfølgende blev forsinket og først træder i kraft fra 2023, har der været behov for at opdatere den allerede udarbejdede SWOT-analyse. Den opdaterede SWOT-analyse fra efteråret 2020 vedlægges som bilag til den danske CAP-plan.

Interessentheddragelse

I arbejdet med CAP-planen har Landbrugsstyrelsen siden 2018 inddraget en bred kreds af interessenter i forberedelsen af CAP-planen. Der har løbende været afholdt møder med en række interessenter og organisationer, og der er sendt informationsbreve til interessentpartnerskabet. Interessenterne er kommet med væsentlige input til udformning af CAP-planen, der så vidt muligt er taget med i det videre arbejde.

Af konkrete aktiviteter kan nævnes, at der i august 2018 blev afholdt et dialogmøde om Kommissionens forordningsudkast, hvor interessenterne blev inviteret. Derudover er der afholdt en workshop i forbindelse med offentliggørelsen af SWOT-analyserne i 2019 og tre tematiske workshops omhandlende klima, miljø og biodiversitet i januar 2020.

Forud for offentliggørelsen af regeringens landbrugsudspil inviterede Fødevareministeren og Miljøministeren i februar 2021 interessenter til konference om fremtidens landbrug, herunder også udmøntning af EU's fælles landbrugspolitik. Her havde interesserede borgere, interesseorganisationer, forskere, eksperter, ordførere og medier mulighed for at give deres input til den grønne omstilling af landbruget.

Ud over inddragelse af interessenter i forbindelse med forberedelse af CAP-planen er der tilrettelagt et koncept for kundeinvolvering i forbindelse med implementering af CAP-planen. Konceptet indbefatter kunde- og øvrig interessentheddragelse i implementering af hver enkelt CAP-ordning i hhv. udmøntningsfasen,

bekendtgørelses/regelgrundlagsfasen og i opsætningsfasen. Kunde- og interessentinvolveringen sker blandt andet gennem workshops, spørgeskemaer og interviews.

Kunde- og interessentinddragelse skal sikre løsninger, der er praksisnære, og kan anvendes af ansøgeren. Det er afgørende, at inddragelsen sker tidligt og gennem hele forløbet, så planlagte ordninger passer ind i virkeligheden.